

Nogle bemærkninger om den såkaldte pryglestraf.

Samtidig med, at den mening efterhånden fæstner sig, at bestemmelserne i den danske straffelovs 18 kapitel (om vold på person og legemsbeskadigelser) trænge til at skærpes, gøres det med større og større styrke gældende, at det eneste, der rigtigt vil kunne sætte en bom for de brutale overfald på sagesløse personer, der — som man mener — navnlig her i København mere og mere tage overhånd, vil være indførelsen af den såkaldte pryglestraf. Mod den stemning, der således har arbejdet sig op, mener jeg, at man bør gøre front, og jeg skal i det følgende ganske kortelig prøve på at begrunde, hvorfor jeg for min part tror, at indførelsen af pryglestraffen vil være et i enhver henseende uheldigt skridt*).

Mod pryglestraffen taler da for det første dette, at den er en i høj grad brutal straf. Dette lader sig næppe bestride. Skal der nemlig tilføjes de personer, om hvilke der her kan blive tale, og som gennemgående ganske sikkert ere ret hårdhuede, en virkelig alvorlig smerte — og det er jo dette, man ved pryglestraffens hjælp vil opnå —

*) Skønt jeg i det følgende særlig polemiserer mod dem, der vil have pryglestraffen anvendt som straf for overfald på sagesløse personer, vil det ses, at de fleste af mine betragtninger i virkeligheden ere rettede mod enhver anvendelse af den nævnte straf.

kan man ikke nøjes med et par »symbolske« rap med en kæp. Nej, der må slås hårdt og mange gange, og efter min mening vil man ikke en gang kunne nøjes med »rottingen«, »tampen« eller »stokken«, men man vil — om pryglene skal forslå noget — se sig nødsaget til at gribe til et så modbydeligt prygleinstrument som den engelske »kat«. Man indvende nu ikke, at pryglestraffen ganske vist er en brutal straf, at det imidlertid gælder om mere end en af de straffe, som vi kende fra vor lovgivning, at de i og for sig ere mere eller mindre brutale, og at det f. ex. ikke er mere brutalt at straffe en person med prygl end at lade ham leve af vand og brød i 6 gange 5 dage. Thi selv om man nu skulde have ret, navnlig i dette sidste, vilde dette ikke være et forsvar for pryglestraffen, men meget mere være en grund til at overveje, om vi da ikke som så mange andre lande skulde kunne hjælpe os uden vand og brødstraffen. Overhovedet er det intet forsvar for indførelsen af en sådan ganske særlig brutal straf som pryglestraffen, at man i forvejen har andre lige så brutale straffe. Thi lige så vist som det land er bedst faren, der — alt iøvrigt lige — har de færreste straffebestemmelser, lige så vist er den straffelovgivning at foretrække, der fyldestgør det krav, man med løje kan stille til den, ved hjælp af så få brutale straffe som muligt. — Selvfølgelig kan man heller ikke henvise til, at pryglestraffen kan anvendes i vore arrester og strafanstalter (i hvilke sidste endog »katten« står til disposition), da forholdene i disse ere så iøjnefaldende forskellige fra dem, om hvilke talen her drejer sig. Forøvrigt er det jo også et åbent spørgsmål, om man ikke vilde kunne undvære de korporlige straffe i de nævnte anstalter. I vore tvangsarbejdsanstalter, hvor forholdene dog ere meget lig forholdene i arresterne og i strafanstalterne, har man i al fald ment at kunne hjælpe sig uden de nævnte straffe, og vender man sig til fremmede lande, vil man finde, at man i mange udenlandske strafanstalter ikke har adgang til at håndhæve disciplinen ved hjælp af prygl. På den

internationale fængselskongres i Stockholm blev det også fra flere sider gjort gældende, ikke alene, at disciplinen i strafanstalterne meget vel kan håndhæves uden korporlige straffe, men endog, at det faktisk havde vist sig, at disciplinen havde forbedret sig i strafanstalter, i hvilke man havde afskaffet hine straffe. — I denne sammenhæng skal jeg endnu bemærke, at jeg ikke vil søge noget argument for pryglestraffens afskaffelse deri, at denne straf muligt må siges at blive anvendt forholdsvis lidt i vore arrester og strafanstalter. At pryglestraffen anvendes lidt, viser jo nemlig ikke, at man i virkeligheden ikke har videre brug for den, såvist som netop den omstændighed, at en vis straf overhovedet kan anvendes, kan være grunden til, at man ikke trænger til at anvende den i større omfang, end tilfældet er.

Jeg bemærkede ovenfor, at man, hvis man vil indføre pryglestraffen, ikke vil kunne nøjes f. ex. med »rottingen«, men vil se sig nødsaget til at gribe til brutalere prygleredskaber. At dette er rigtigt, derfor synes erfaringerne om »rottingstraffens« virkninger på børn afgjort at tale. Det er således en kendsgerning, at Københavns kriminal- og politiret meget hyppigt har at gøre med drenge, som have en hel række af »rottingstraffe« bag sig, og som desuagtet — som det synes aldeles upåvirkede af disse straffe — blive ved med deres tyverier, således at retten, indseende det håbløse i en fornyet anvendelse af de kendte 25 slag, ser sig nødsaget til at gribe til den for personer i pubertetsalderen altid farlige fængselsstraf. Som et kuriøst eksempel på den ligegladhed, hvormed overordenlig mange drenge — og vistnok netop de, hvis forbrydertilbøjeligheder ere mest udprægede — tage imod deres prygl, kan jeg nævne, at det for nogen tid siden hændte, at en dreng, hvem kriminalretten havde idømt et vist antal rottingslag, dagen efter at han havde udstået sin straf skaffede sig en lille indtægt ved mod en billig entre at fremvise sine marmorerede rygstykker for sine skolekammerater. Fra min egen erfaring kan jeg også

nævne, at det er hændet mig, at drenge, som af en eller anden grund havde anledning til at vente, at der ikke vilde blive idømt dem rotting, men fængsel, have bedt mig om at måtte »slippe« med de sædvanlige prygl.

De, der tale pryglestraffens sag, bør endvidere betænke, at denne straf utvivlsomt vil virke i høj grad brutaliserende på dem, der sættes til at exekvere den, og af hvem man må forlange, at de slå til — hårdt og uden barmhjerlighed, og man må huske, at det ikke — som ved dødsstraffen — vil blive én, men mange, hvem man således vil degradere til profos.

En indvending mod pryglestraffen er det også, at der er en ganske særlig fare for, at denne straf vil blive anvendt i meget forskellig omfang af de forskellige dommere. Der kan jo nemlig ikke være tale om andet, end at idømmelsen af pryglestraffen for så vidt må blive fuldstændig fakultativ, som det må stå domstolene frit for, om de vil eller ikke vil idømme denne straf i de tilfælde, i hvilke den overhovedet kan anvendes. Men står dette domstolene frit for, vil det snart vise sig, at medens nogle dommere forholdvis hyppigt vil bringe pryglestraffen i anvendelse, vil andre forholdvis lidt eller endog slet ikke gribe til dette straffemiddel, og det netop, fordi deres følelse oprøres ved denne strafs brutalitet, og den uensartede behandling af ensartede tilfælde, som således kan befrygtes at ville komme til at foreligge, vil appelinstituttet kun i begrænset omfang kunne bøde på, da det dog altid vil blive de færreste sager, i hvilke indankning til højere ret vil finde sted*).

Også fra en anden side set er der fare for, at prygle-

*) I denne forbindelse kan også nævnes, at det her nævnte forhold vil kunne have den uheldige følge, at der ved dommere, som anvende pryglestraffen, hæftes det odieuse navn »prygledommerne« se »Beilageheft zu Band XI der Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft.«

straffen vil blive undergivet en meget uensartet behandling, en fare, som ikke i samme grad er tilstede ved andre straffe. Hvor stor en smerte der ved pryglestraffen vil blive tilføjet den domfældte, vil nemlig i høj grad komme til at bero på, hvem det er, der exekverer straffen. Er profossen stærk, vil slagene kunne falde adskilligt tungere end når han er forholdsvis spinkel, og selv den samme profos kan være meget forskelligt oplagt; den ene dag er han måske mest tilbøjelig til at slå til af al sin kraft, den anden dag er han blød om hjertet og vil gerne lade slagene falde så lempeligt som muligt. Men dette er, som man med føje har hævdet, en meget vægtig indvending mod det hele straffeinstitut.

En indvending mod pryglestraffen er det endvidere, at det er en straf, som meget let kan tænkes at påføre den pågældende en varig skade på legeme og helbred, ja, som endog kan blive årsag til hans død. Det er en fare, som man løber, når man indfører denne straf, og som man ikke udelukker, fordi man lader en læge forud undersøge, om vedkommende kan tåle straffen; selv en omhyggelig undersøgelse — og hvem borger for, at undersøgelsen altid vil være så omhyggelig, som den burde være — vil ikke give nogen fuldstændig sikkerhed i den her nævnte henseende — det har erfaringen tilstrækkelig vist.

Af forsvarerne for pryglestraffen hører man ofte den påstand fremsat, at den voldsmand, som har fået straf af prygl, vil føle sig »knækket« og »ydmyget« og derfor for fremtiden vil være mindre tilbøjelig til umotiveret og brutalt at overfalde sagesløse folk. Denne påstand er det nu unegtelig lige så vanskeligt at modbevise som at bevise. Imidlertid tror jeg for min part ikke, at pryglene normalt ville have den nævnte virkning, og det er da også fra anden side med stor styrke gjort gældende, at pryglestraffen netop yderligere vil brutalisere de pågældende og hos mange af dem vække et intenst had til det samfund, der har ladet

dem smage stokken*). Man må navnlig tage sig iagt for at slutte fra, hvorledes man tænker sig, at straffen vilde virke på en selv, og ikke overse, at der ganske utvivlsomt hverken bør eller vil blive tale om at anvende pryglestraffen på andre end sådanne personer, som tidligere gentagne gange have været straffede for vold, eller som på anden måde have lagt deres brutaliserede sindelag for dagen, individer altså, hvem det ganske sikkert ikke vil falde så let at »knække«.

Fra forskellige sider er det gjort gældende, at pryglestraffen har det gode ved sig, at den i større eller mindre omfang kan træde i stedet for de korte frihedsstraffe, som af mange antages at virke demoraliserende. Også denne gode side mener jeg imidlertid, at man må frakende pryglestraffen. Jeg tør nemlig ganske sikkert gå ud fra, at der her hjemme aldrig vil blive tale om at anvende pryglestraffen — jeg tænker her som ellers kun på voksne — undtagen som en tillægsstraf ved siden af en kortere eller længere tids frihedsstraf**), og at der som anført heller ikke vil blive tale om at anvende pryglestraffen på andre end sådanne personer, hvis fortid præger dem som alt temmelig demoraliserede individer, altså personer, for hvis vedkommende der ikke er nogen større fare for, at den idømte frihedsstraf skulde virke særlig demoraliserende.

Som et godt eksempel på pryglestraffens eminent afskrækkende virkning ser man ofte nævnt, at man i England

*) I denne forbindelse kan jeg også henlede opmærksomheden på, at nutidens forbrydere formentlig i langt højere grad end fortidens »ræsonnere« over, hvorvidt de dem idømte straffe ere retfærdige eller ej, og jeg er personlig af den mening, at en sådan straf som pryglestraffen i høj grad vil anspore de vedkommende forbryderes tilbøjelighed i den her nævnte retning. Jeg tror navnlig ikke, at de selv vil finde det rigtigt, at de få »prygl for prygl«, såvist som de så godt som altid vil finde en eller anden undskyldning for den vold, som de have øvet — de vare berusede, ophidsede, kom til at slå hårdere, end de havde tænkt, osv. osv.

**) En forsvarer af pryglestraffen har også — se det ovenfor citerede »Beilageheft« s. 28 — gjort gældende, at voldsmanden efter

ved hjælp af den forbavsende hurtig fik bugt med de banditter, der drev det såkaldte »garrote-robbery«. Skønt jeg ikke er inde i denne sags detaljer, er jeg imidlertid meget tilbøjelig til at tro, at det nævnte tilfælde ikke er så bevisende, som det almindeligt antages, og at der her foreligger den ikke usædvanlige forvexling af »post« og »propter«. I al fald er det sikkert et stort spørgsmål, om det, der virkede, ikke nok så meget var de overordenlige langvarige frihedsstraffe, som de engelske domstole som bekendt excellere i. Eller tror man ikke, for at tage et konkret eksempel, at udsigten til 12 eller flere års strafarbejde — en straf, som ikke er ualmindelig i England, når det gælder »robbery with violence« — har virket nok så afskrækkende som udsigten til f. ex. 15 slag »kat«? Jeg for min part nærer i al fald ingen tvivl om, at dette spørgsmål må besvares bekræftende. Forøvrigt var det nævnte onde et sådant, som et energisk politi selv uden hjælp af særlig krasse straffe temmelig hurtigt vilde kunne få bugt med, når det blot af fuld kraft vilde arbejde for løsningen af denne opgave, og det er jo meget muligt, at æren for det omtalte gode resultat i virkeligheden skyldtes den virksomhed, som udfoldedes af det af opinionen til energisk arbejde opskræmmede londonske politi.

Hele den stemning for pryglestraffens indførelse, der som anført efterhånden har arbejdet sig frem, bæres åbenbart af den gamle gengældelsestanke i sin krasse form: øje for øje, tand for tand — prygl for prygl. Skønt denne forestilling nu tildags langt fra har det herredømme over sindene, som den havde i gamle dage, har den dog stadig en ejendommelig betagende magt over de fleste mennesker, når de blive vidne til eller høre om en eller anden rå forbrydelse. Man mærker selv, hvorledes man uvilkårlig lige-

tugtelsen bør hensættes i en enkeltcelle for således at tvinges til alvorligt at tænke over den ham tildelte straf og anledningen til denne; ellers vil det heldbringende indtryk af de modtagne prygl let strax forsvinde.

som knytter næven, når man hører om et råt overfald på en sagesløs person, og få ville kunne negte, at de ved mere end en sådan lejlighed af et godt hjerte have ønsket, at der måtte blive tildelt voldsmanden en ordenlig dragt prygl. Den slags ureflekterede stemninger bør en lovgiver imidlertid ikke give råderum, og det så meget mindre, som de så overmåde let slå over i deres modsætning. Hvis man således indførte pryglestraffen, vilde man ganske sikkert meget snart opleve en strømkæntring af opinionen. Dertil vil der ikke behøves meget. Selv mindre behændige journalister vil med lethed kunne servere publikum et par »kattede« rygstykker på en sådan måde, at publikum fuld af harme og indignation vil forlange den barbariske straf afskaffet, som det kort forinden med så høj røst havde forlangt indført. Denne forandring i stemningen overfor pryglestraffen vil så meget lettere kunne tænkes at indtræde, som det meget hyppigt vil kunne indtræffe, at voldsmanden ikke kommer til at modtage sine prygl, før flere måneder efter, at han har gjort sig skyldig i den pågældende volds-handling, altså på en tid, da den første harme hos publikum over hans brutalitet har fået tid til at sætte sig*). Og når stemningen først har vendt sig, vil dette have uheldige virkninger i mere end en retning. En straf, som af den almindelige mening stemples som brutal, er nemlig et meget dårligt middel til håndhævelsen af retssikkerheden. Den medlidenhed, som publikum vil komme til at føle med de forbrydere, hvem pryglestraffen rammer, vil således i høj grad bidrage til at svække straffens virkning, og samtidig står det til at befrygte, at det altid uansvarlige publikum, glemmende, at det er det selv, der har forlangt pryglestraffen indført, atter og atter vil angribe såvel domstole som politi

*) Selve den omstændighed, at straffen ofte vil komme så lang tid efter forbrydelsen, har man også anført som en indvending mod pryglestraffen, idet man med føje har gjort gældende, at straffen i så fald ikke vil have den virkning, som den kunde have haft, om den strax var bleven sat i værk.

og lægge disse autoriteter for had, fordi de henholdsvis idømme og exekvere hin straf.

Uagtet alt det, der således — efter min mening — taler mod pryglestraffens indførelse, vil jeg dog indrømme, at jeg kunde tænke mig en situation, under hvilken man måske vilde være nødsaget til at gribe til denne straf. Hvis sikkerheden for liv og lemmer var blevet aldeles minimal, og hvis samtidig forholdet var det, at man forgæves havde anvendt alle andre fornuftige midler, som kan tænkes anvendte for at byde det nævnte onde spidsen, måtte man muligvis nok resignere og mod sin bedre følelse skride til pryglestraffens indførelse. Således ere forholdene imidlertid ikke her hjemme — såvidt er man heldigvis ikke kommet endnu, at man skulde være nødsaget til at give sig selv hint bedrøvelige testimonium paupertatis. For det første tror jeg nemlig ikke, at sikkerheden for liv og lemmer — selv her i København — er så overordenlig lille, som man gerne vil gøre den til. Herpå skal jeg imidlertid ikke komme nærmere ind, da jeg dog selv hælder til den mening, at bestemmelserne i straffelovens 18 kapitel trænge til at skærpes. Vægten ligger derimod for mig på den anden side af sagen, at der endnu er mange andre veje at gå, inden man griber til at indføre pryglestraffen. Rent bortset fra, at det kan tænkes, at domstolene efterhånden komme til den overbevisning, at de hidtil have været for lemfældige i deres behandling af voldsforbrydelser, kan man således tænke sig, at målet — den større sikkerhed for liv og lemmer — søges nået ved en bestemmelse om, at voldshandlinger af den i straffeloven § 200 nævnte art undergives betinget eller ubetinget offentlig påtale. Fremdeles kan man tænke sig, at målet søges nået ved en bestemmelse om, at vold kan straffes med tvangsarbejde, eller ved en bestemmelse om, at sager om vold ikke i det omfang, i hvilket det nu kan ske, kan afgøres ved, at volds-mændene i mindelighed vedtage at erlægge en bøde, eller ved en bestemmelse om, at straffen for vold skal skærpes

i gentagelsestilfælde efter lignende principer som de, der følges ved tyvsstraffene, o. s. v. o. s. v. Først når det mod al forventning skulde vise sig, at de således foreslåede midler ikke hjalp, vilde man — som anført — kunne tænke på at indføre pryglestraffen. Dette håber jeg imidlertid aldrig vil ske.

Idet jeg hermed afslutter disse bemærkninger, skal jeg endnu minde forsvarerne af pryglestraffen om den gode gamle regel at det ikke er ethvert middel, som helliges af den gode hensigt.

København, i marts 1895.

R. S. Gram.
